

Motion till riksdagen 2020/21:3372

av Mats Green m.fl. (M)

Arbetsmiljö och en tillgänglig arbetsmarknad

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att utöka antalet inspektioner och handledningstillfällen generellt och till särskilt utsatta branscher i synnerhet samt tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att genomföra årliga uppföljningar av det systematiska arbetsmiljöarbetet, vad gäller både psykosocial och fysisk arbetsmiljö, där vård- och omsorgssektorer belyses i särskild ordning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att stärka tillsynen av och sanktioner för arbetsgivare inom yrkesgrupper med särskilt hög sjukfrånvaro och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att förstärka utbildningsinsatser kring arbetsmiljöarbetet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka det förebyggande arbetet mot psykisk ohälsa inom ramen för företagshälsovården och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förlänga preskriptionstiden för arbetsmiljöbrott av normalgraden från två till fyra år och preskriptionstiden för grova arbetsmiljöbrott från fem till tio år och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda och utvärdera organisationen med regionala skyddsombud och deras verksamhet, roll och effektivitet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av Samhalls verksamhet vad gäller personer med intellektuell funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att pröva möjligheten för Samhall att erbjuda tillfälliga anställningar inom ramen för grunduppdraget och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Den senaste arbetsskadestatistiken från Arbetsmiljöverket visar på en uppgång av anmälda arbetsolyckor. Under 2019 inträffade 46 dödsolyckor på svenska arbetsplatser. I genomsnitt avlider en person i veckan i en arbetsplatsolycka och trenden är ökande. Även vad gäller övriga arbetsmiljöfrågor har trenden gällande anställdas utsatthet inom området varit negativ – i synnerhet inom de kvinnodominerade yrkena inom offentlig sektor.

Hösten 2019 rapporterade SR Ekot att 90 % av de inspekterade arbetsplatserna inom äldreomsorgen fick anmärkningar gällande arbetsmiljön. Detta enligt Arbetsmiljöverket.

De brister som Arbetsmiljöverket upptäckte handlade bland annat om det förebyggande arbetsmiljöarbetet, t.ex. att arbetsgivaren inte har undersökt och åtgärdat risker på jobbet. De fysiska riskerna – som tunga lyft, stress eller dylikt – är en viktig sak som uppmärksammas men även hur chefer hanterat personalens höga arbetsbelastning.

Tidspress och bristande rutiner är faktorer som kan leda till en icke acceptabel arbetsmiljö. En särskilt oroväckande trend är att anmälningarna av arbetssjukdomar bland kvinnor till följd av organisatoriska och sociala problem har ökat nio år i rad. Det är viktigt att fortsätta förbättra arbetsmiljön för att förebygga ohälsa och olycksfall och motverka att människor utestängs från arbetslivet. Inte minst för att möjliggöra ett längre arbetsliv.

Vi anser att man bör överväga särskild tillsyn av den psykosociala arbetsmiljön inom yrkesgrupper med hög frånvaro på grund av sjukdom. Det handlar ofta om s.k. kontaktyrken, inte sällan kvinnodominerade yrken i offentligfinansierad verksamhet såsom sjuksköterskor, vård- och omsorgspersonal eller lärare. Regeringen bör därför ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att ytterligare stärka tillsynen av den psykosociala arbetsmiljön och skärpa sanktionerna mot arbetsgivare inom vissa yrkesgrupper.

En stor del av problemen finns inom den offentliga sektorn. Många av de yrken som brottas med en sämre arbetsmiljö har problem i verksamheten i form av underskott på personal eller brister i ledarskapet. En väl fungerande organisation och gott ledarskap är faktorer som är avgörande för en god arbetsmiljö. När det gäller offentliga verksamheter har politiken ett stort ansvar för att skapa förutsättningar för detta. Den offentliga sektorn har också ett ansvar för att föregå med gott exempel – det kommer också krävas om man ska lyckas attrahera personal i en situation med kompetensförsörjningsproblem.

Det viktigaste för att säkerställa en bra arbetsmiljö är ett välfungerande förebyggande arbetsmiljöarbete ute på arbetsplatserna – här har både Arbetsmiljöverket och parterna en viktig roll. En undersökning som genomfördes av Arbetsmiljöverket 2008 med anledning av ett ökande antal dödsolyckor visade bland annat att det var hos de minsta företagen som de största arbetsmiljöriskerna fanns. Att arbeta för att nå dessa företag är därför viktigt. Insatser för att underlätta för arbetsgivare kan röra allt ifrån satsningar på kunskapsspridning till rådgivning och bättre verktyg. Många arbetsgivare vill göra rätt men vet inte hur. En annan viktig del i att underlätta för företag, i

synnerhet mindre företag, är att förenkla regelverket, vilket inte innebär att ambitionsnivån i arbetsmiljöarbetet behöver sänkas. Det måste helt enkelt vara lätt att göra rätt.

Företagshälsovården

Moderaterna vill stärka det förebyggande arbetet mot psykisk ohälsa. Det är känt att personer med psykisk ohälsa riskerar att utsättas för fördomar och stigmatisering. Detta i sin tur riskerar att leda till högre barriärer för drabbade människor att söka vård och därtill ökade svårigheter att få ett arbete, vilket i sig kan medföra ökade påfrestningar som försämrar den psykiska hälsan ytterligare.

Färre än hälften söker psykiatrisk vård som de skulle behöva få tillgång till. Färre än hälften får den psykiatriska vård de behöver. Det finns därtill en s.k. genetisk börda när det handlar om såväl psykisk ohälsa som psykisk sjukdom. Det handlar om föräldrar och barn som har samma symptom, diagnos eller sjukdom men vården saknar samordning av dessa fall.

Vi anser mot bakgrund av det anförda att regeringen bör vidta åtgärder för att pröva möjligheterna att stärka det hälsofrämjande förebyggande arbetet med behandlingar av psykisk ohälsa inom ramen för företagshälsovården.

Ökad preskriptionstid

Preskriptionstiden för arbetsmiljöbrott är normalt två år, men när någon skadats allvarligt eller dödats på en arbetsplats förlängs den till fem år. Erfarenheter visar att denna tid många gånger inte är tillräcklig för att åklagare och polis ska kunna utföra de adekvata utredningar som behövs. Tekniskt sett kan det vara såväl komplicerade orsaksförlopp som komplicerade organisatoriska förhållanden. Det är ofta flera aktörer involverade, och det är i skarven mellan aktörerna som utredningsläget försvåras. Utifrån den samlade bilden av problematiken i dessa utredningar vill vi utöka preskriptionstiden.

Regionala skyddsombud

Våren 2020 avlämnade regeringen en proposition angående utökade befogenheter för fackliga regionala skyddsombud där dessa skulle ges rätt att även gå in på arbetsplatser där man saknade medlemmar och ges rätt att på allmänt hållna grunder stänga ner dessa.

Vi moderater menar att skyddsombuden fyller en viktig funktion på svenska arbetsplatser. Det är dock uppenbart att arbetsmarknaden ser annorlunda ut idag än på 1970-talet då arbetsmiljölagen skrevs. Det har sedan arbetsmiljölagens tillkomst skett stora förändringar på svensk arbetsmarknad som har inverkan på skyddsombudens arbete. Bland annat har andelen fackligt anslutna minskat, vilket leder till att fler arbetsplatser inte har någon lokal facklig organisation som kan tillsätta ett skyddsombud. En annan förändring är att företag och arbetsplatser ser annorlunda ut i dag. Det finns inte lika många stora företag utan i stället fler småföretag med färre än fem anställda. Det är även uppenbart att arbetsmiljöutmaningarna på flertalet arbetsplatser ser annorlunda ut i dag. Sveriges arbetsmarknad har i dag ett omfattande problem med psykisk ohälsa, trakasserier och mobbning. Det är en trend som ökar och där samhället behöver tänka om för att möta baksidan av den moderna arbetsplatsen.

Vi har inget emot att skyddsombud är fackligt anslutna, men det bör inte vara tvingande eller normerande. Om de anställda i stället väljer sitt eller sina skyddsombud, som i sitt uppdrag har reguljär kontakt med svenska myndigheter, renodlar vi skyddsombudens arbete till att fokusera på arbetsmiljöarbetet. Genom att se över möjligheten att ge Arbetsmiljöverket en bättre insyn skulle det också vara enklare för myndigheten att arbeta med arbetsmiljöproblem som är svåra att adressera vid reguljära platsbesök. De personer som i dag lider av allra sämst arbetsförhållanden är de som hamnar utanför fackförbundens intressesfär, då de oftast inte är fackligt anslutna. De som arbetar på arbetsplatser utan lägstalöner och kollektivavtal har oftast inget skyddsombud att vända sig till. Vi vill verka för att stärka rättigheterna för anställda på de allra mest otrygga arbetsplatserna och därför måste vi öka insatserna för anställda vid företag utan kollektivavtal.

Vi anser att det är anmärkningsvärt att den regionala skyddsombudsverksamheten aldrig har utvärderats, trots att statliga bidrag går till arbetet. Ingen vet således hur effektiv eller framgångsrik verksamheten är. Den regionala skyddsombudsverksamheten och dess effekter på arbetsmiljöarbetet bör därför utredas.

Utveckla Samhalls roll

Samhall AB har en viktig uppgift att erbjuda sysselsättning åt de personer som har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, som har allra svårast att få arbete. Flera granskningar av Samhall har påtalat att många anställda har potential att övergå till arbete på den reguljära arbetsmarknaden och också vill det. Eftersom en anställning hos Samhall är trygg och ibland även ger högre lön än genomsnittligt för liknande arbeten på den ordinarie arbetsmarknaden, blir många kvar även när arbetsförmågan har utvecklats och arbete på den reguljära arbetsmarknaden blivit möjligt.

För att öka utflödet och ge fler möjlighet att få ta del av Samhalls unika kompetens bör det utredas om Samhall ska ges möjlighet att erbjuda tillfälliga anställningar inom ramen för grunduppdraget. Det skulle ge möjlighet att pröva individen i arbete och bedöma vilken långsiktig insats som är lämpligast, t.ex. en fortsatt fast anställning i bolaget eller annan insats på Arbetsförmedlingen. På så sätt skulle framför allt fler unga kunna ges stöd för att bli anställda hos en annan arbetsgivare, utan att försämra anställningstryggheten för dem som nu är anställda i Samhall.

Diskussionerna kring arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning har till den största delen under senare år kretsat kring det statliga företaget Samhall AB:s grunduppdrag, roll, uppgift och mål. Samhall och dess mycket omfattande offentliga subventioner har i allt mindre utsträckning inriktats på den egentliga målgruppen, dvs. personer med funktionsnedsättning, och i högre utsträckning på nyanlända personer utan funktionsnedsättning. Det finns dessutom en mycket befogad diskussion om Samhalls marknadsaktiviteter över hela landet där man mot bakgrund av både stora offentliga subventioner och en egen nedprioritering av sin egentliga målgrupp kan skaffa sig mycket stora marknadsandelar i förhållande till övriga privata aktörer. Samhall har lämnat sitt ursprungsuppdrag. Personer med fysisk och intellektuell funktionsnedsättning upplever och uttrycker tillsammans med sina intresseorganisationer att de inte längre får plats inom Samhall.

Via Statskontorets rapport styrks detta med att personalsammansättningen har ändrats. Nu finns en lägre andel personer med fysiska och intellektuella funktionsnedsättningar och en större andel utrikesfödda personer inom Samhall.

Städning har blivit den dominerande arbetsuppgiften och denna kräver hög såväl fysisk som intellektuell kapacitet och detta gör att personer som tidigare fanns inom verksamheten nu exkluderas inom Samhall.

Arbetsförmågan har ökat och personer med behov av stöd har minskat.

Även Riksrevisionen är kritisk till avsaknaden av transparens inom verksamheten och det råder en oklarhet kring vilka funktionsnedsättningar personerna inom Samhall har.

Moderaterna anser att en översyn av Samhall AB:s grundläggande samhällsuppdrag för personer med intellektuell funktionsnedsättning bör utföras.

Mats Green (M)

Saila Quicklund (M)

Ann-Sofie Lifvenhage (M)

Malin Höglund (M)